

Samfunnsodontologisk forum, Lillestrøm 6. og 7. juni:

Forum om arbeid og helse

Det handlet om arbeid på samfunnsodontologisk forum i år. Fortrinnsvis tannhelsepersonellens arbeid, og fordelingen av det. Dessuten var det mye snakk om helse. Et høyst relevant program i en tid som var preget av venting. På en stortingsmelding som kom noen uker senere.

Magne Nylenna, professor i samfunnsmedisin og redaktør av Helsebiblioteket la lista høyt og satte tonen med sitt åpningsforedrag om trivsel og arbeids glede:

For hva er det med arbeid? Det er både et slit og en glede: I ditt ansikts sved skal du ete ditt brød, heter det. Og på den annen side: Lediggang er roten til alt ondt. Dessuten er det både en plikt og en rett. I grunnlovens paragraf 110 står det at: det påligger Statens myndigheter at lægge forholdene til Rette for at ethvert arbeidsdyktig Mennekse kan skaffe sig udkomme ved sitt Arbeide».

Men hva inneholder det, egentlig? Nylenna oppsummerte det slik: arbeid er inntektskilde, strukturering av tid, sosial kontakt, kollektive mål og meningsfullhet, personlig status og identitet, aktivitet, læring og utvikling.

Og folk trives. Ni av ti nordmenn er fornøyd med jobben sin. Tre av fire er tilfreds med arbeidsmiljøet. Ni av ti er fornøyd med forholdet til kolleger, og åtte av ti er fornøyd med forholdet til nærmeste leder.

Det som mest synes å påvirke fravær fra jobben, er hvorvidt man jobber for en stor bedrift eller ikke. Dernest om man jobber i en stor avdeling. Eller har stor familie. Fraværet øker med størrelsen. Mens det eneste som synes å redusere fraværet, er å ha en overordnet stilling. Andre faktorer som en kanskje kunne tro ville påvirke fravær fra jobben; som alder, ansiennitet ansvar, kjønn, reisevei og tilfredshet med opp-

Arrangørene av Samfunnsodontologisk forum, fra Den offentlige tannhelsetjenesten i Akershus, var godt synlige i lånte Lillestrømdrakter.

gaver og lønn, kan ikke dokumenteres å påvirke fraværet.

Hva er helse, livskvalitet og oral livskvalitet?

Det ville svensken Björn Söderfeldt, professor ved avdelingen for samhallsodontologi på Odontologiska fakulteten i Malmö si noe om. Og dermed ble vi også nærmere kjent med Alfred Grotjahn (1869–1931), innehaveren av det første professorat i sosialmedisin, i Berlin fra 1902. Han er ofte omtalt som sosialmedisinens far, og skrev den berømte læreboken «Soziale Pathologie».

Fra denne hentet Söderfeldt fire prinsipper: Sykdommers sosiale betydning er en følge av deres prevalens. Underforstått; sosial patologi er ikke klinisk patologi. Patologi er nødvendig, men ikke tilstrekkelig for å forstå sykdommer: sosiale årsaker påvirker sykdomsanlegg, bærer betingelser, påvirker forløpet og interagerer med biologiske

årsaker. Sykdommer påvirker sosiale forhold, i form av to prosesser som gir samme resultat: degenerasjon og deprivasjon. Det fjerde prinsippet er at medisinsk behandling skal vurderes sosialt.

For å gjøre en lang historie kort, konkluderte Söderfeldt etter hvert med at et essensialistisk sykdomsbegrep er umulig. Man kan ikke si at sykdom egentlig er det ene eller det andre. Sykdom kan avgrenses i praksis, men ikke i teorien. Og medisinsk vitenskap må utgå fra klinisk praksis, ikke omvendt. Slik sett er sykdommer dynamisk foranderlige historiske fenomener.

Professor i samfunnsodontologi i Oslo, Dorthe Holst, fulgte opp med å snakke om oral helse og livskvalitet for brukerne av tannhelsetjenesten, mens hennes Tromsø-kollega, Eeva Widström, sammenlignet oppdrag og insitament i den norske offentlige tannhelsetjenesten med tilsvarende i Finland og Sverige.

Unge voksne i Norden opptrer likt

Tannlege Sverre Aukland, fra Colgate-Palmolive AS, presenterte resultatene fra en undersøkelse om tannpleievaner blant 18–29-åringene i Norge, Sverige, Finland og Danmark fra 2002. Resultatet av den nettbaserte undersøkelsen, der respondentene ikke var tilfeldig valgt, men selv valgte å delta, viser at forholdene er nokså like i de nordiske landene.

Hovedmotivasjonen for å gå til tannlegen var først og fremst å unngå tannsykdommer, mens et pent smil også scorer høyt, særlig blant røykere.

Av de norske respondentene var det 23 prosent som ikke hadde vært til undersøkelse hos tannlege eller tannpleier de siste 18 månedene. I Norge er det arbeidsledige og menn som oftest dropper tannlegebesøket. Menn er også dem som er mest opptatt av å unngå

tannlegeregninger pålydende høye beløp. Den hyppigst oppgitte grunnen for ikke å gå til tannlegen er økonomi. Dessuten råder det stor usikkerhet med hensyn til hva et tannlegebesøk koster.

Svenskene dominerte mens stortingsmeldingen lot vente på seg

Det var overvekt av svenske foredragsholdere på Lillestrøm. Og de leverte mye relevant stoff til norske tannleger.

Hvor ble det av karies?, spurte professor Dan Ericson ved Odontologiska fakulteten i Malmö, og ga en oversikt over det endrede kariesbildet og det endrede bildet av karies.

Det var før overtannlege i Västerboten, Hans Forsberg, og tannlege og ansvarlig for Folktandvården i Skelleftehamn, Ulf Söderström, fortalte hvordan de hadde effektivisert sin virksomhet betydelig.

Helt til slutt ga Helse- og omsorgsdepartementets tannlege og avdelingsdirektør Kjell Røynesdal en grundig gjennomgang av prosessen med arbeidet med stortingsmeldingen om tannhelse-tjenesten. Den første på 32 år. Hvis det er så sjelden de folkevalgte skal fremlegge forslag til hvilken retning man skal gå i, er det kanskje ikke så rart at det tar litt tid. Det er mye som bør være gjennomtenkt da. Tilhørerne fikk en god mulighet til å få økt forståelse for hvordan man både tenker og jobber i en slik prosess, og også en oversikt over temaene i meldingen. Detaljene kunne Røynesdal naturligvis ikke røpe, siden meldingen på det tidspunktet fortsatt ikke var lagt frem.

Tekst og foto: Ellen Beate Dyvi